

The Features of Intentional Murders in the Light of the Criminal Scene of Mashhad, Focusing on the Years 2013-2014

Alireza Ravanzad¹, Majid Shayganfard *², Abbas Sheikholeslami³

1. PhD Student, Department of Law, Mashhad Branch, Islamic Azad University, Mashhad, Iran.

2. Assistant Professor, Department of Law, Mashhad Branch, Islamic Azad University, Mashhad, Iran. (Corresponding Author)

3. Associate Professor, Department of Law, Mashhad Branch, Islamic Azad University, Mashhad, Iran.

ARTICLE INFORMATION

Type of Article:

Original Research

Pages: 1-12

Corresponding Author's Info

ORCID: 0000-0002-8161-595X

TELL: +985136630781

Email:

dr.majidshayganfard@gmail.com

Article history:

Received: 20 Sep 2023

Revised: 05 Nov 2023

Accepted: 16 Jan 2024

Published online: 20 Feb 2024

Keywords:

Intentional Murder, Criminal Appearance, Method of Proving Murder, Killer's Nationality, Instant and Emotional Murder.

ABSTRACT

According to statistical data at the level of the country as well as Mashhad city, intentional homicide is one of the most important crimes in terms of the rate of occurrence among crimes against physical integrity; Therefore, in order to control the mentioned crime, the criminal form of this crime, in terms of the nationality of the murderer, the frequency of murder coordinates, the place of residence of the murderer and the victim, the time of handling the murder cases, the duration of the arrest of the murderer, the method of proving the murder and the method of applying the punishment are examined and evaluated. This research is a quantitative correlational study where the data in the files were quantitatively entered into the computer and analyzed using the Spss statistical package. The statistical community in this research was the number of 110 murder cases committed from 1390 to 1394 in the criminal scene of Mashhad. According to the findings of the research, immediate murder caused by anger/excitement with 54 cases (49.09 percent) ranks first, pre-decided murder (grudge and previous enmity/prejudice) with 37 cases (33.64 percent) ranks first. Second, murder with a frequency of 7 cases (6.36 percent) in the third rank and mass fight with a frequency of 5 cases (4.55 percent) occurred in the fourth rank. According to the results of this research, most of the murders were caused by pressure, subculture of violence and weak self-control, which is more evident in young people. For this reason, raising the threshold of tolerance and control of anger, especially in instant murders, is one of the most effective measures in the direction of preventing murder and reducing its occurrence.

This is an open access article under the CC BY license.

© 2024 The Authors.

How to Cite This Article: Ravanzad, A; Shayganfard, M & Sheikholeslami, A (2024). "The Features of Intentional Murders in the Light of the Criminal Scene of Mashhad, Focusing on the Years 2013-2014". *Journal of Comparative Criminal Jurisprudence*, 3(5): 1-12.

انجمن علمی فقه‌پژای تطبیقی ایران

فصلنامه فقه‌پژای تطبیقی

www.jccj.ir

فصلنامه فقه‌پژای تطبیقی

دوره سوم، شماره پنجم، اسفند ۱۴۰۲

مختصات قتل‌های عمدی در پرتو سیمای جنایی شهر مشهد با تمرکز بر سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴

علیرضا رون‌زاد^۱، مجید شایگان‌فرد^{۲*}، عباس شیخ‌الاسلامی^۳

۱. دانشجوی دکتری گروه حقوق، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران.

۲. استادیار، گروه حقوق، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران. (نویسنده مسؤل)

۳. دانشیار، گروه حقوق، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران.

چکیده

مطابق داده‌های آماری در سطح کشور و همچنین شهر مشهد، قتل عمد به‌عنوان یکی از مهم‌ترین جرایم از نظر میزان وقوع در بین جرائم علیه تمامیت جسمانی است؛ بنابراین، ضرورت دارد به‌منظور کنترل جرم مذکور، سیمای جنایی این جرم، از حیث تابعیت قاتل، فراوانی مختصات قتل، محل زندگی قاتل و مقتول، زمان رسیدگی به پرونده‌های قتل، مدت زمان دستگیری قاتل، نحوه اثبات قتل و نحوه اعمال مجازات مورد بررسی و ارزیابی قرار گیرد. این پژوهش یک مطالعه همبستگی از نوع کمی است که داده‌های موجود در پرونده‌ها به‌صورت کمی وارد رایانه شده و با استفاده از بسته آماری Spss مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند. جامعه آماری در این تحقیق، تعداد ۱۱۰ پرونده قتل ارتكابی از سال ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۴ در پرتو سیمای جنایی مشهد است. بر اساس یافته‌های پژوهش، قتل آبی ناشی از عصبانیت/هیجان با ۵۴ مورد (۴۹/۰۹ درصد) در رتبه اول، قتل باسابق تصمیم (کینه و عداوت قبلی/پیشنی) با فراوانی ۳۷ مورد (۳۳/۶۴ درصد) در رتبه دوم، قتل با نزاع فیزیکی با فراوانی ۷ مورد (۶/۳۶ درصد) در رتبه سوم و نزاع دسته‌جمعی با فراوانی ۵ مورد (۴/۵۵ درصد) در رتبه چهارم به وقوع پیوسته است. به‌موجب نتایج حاصل از این پژوهش، غالباً قتل‌های واقع‌شده ناشی از فشار، خرده‌فرهنگ خشونت و ضعف خودکنترلی بوده است که در سنین جوانی بیشتر جلوه می‌نماید. به همین علت، بالا بردن آستانه تحمل و کنترل خشم، به‌ویژه در قتل‌های آبی از جمله مؤثرترین اقدامات در راستای پیشگیری از قتل و به‌دنبال آن کاهش وقوع است.

اطلاعات مقاله

نوع مقاله: پژوهشی

صفحات: ۱-۱۲

اطلاعات نویسنده مسؤل

کد ارکید: ۵۹۵X-۸۱۶۱-۸۱۰۲-۰۰۰۰-۰۰۰۰

تلفن: +۹۸۵۱۳۶۶۳۰۷۸۱

ایمیل:

dr.majidshayanfard@gmail.com

سابقه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۶/۳۰

تاریخ ویرایش: ۱۴۰۲/۰۸/۱۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۰/۲۶

تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۱۲/۰۱

واژگان کلیدی:

قتل عمد، سیمای جنایی، نحوه اثبات قتل، تابعیت قاتل، قتل آبی و هیجانی.

خوانندگان این مجله، اجازه توزیع، ترکیب مجدد، تغییر جزئی و کار روی حاضر به صورت غیرتجاری را دارند.

© تمامی حقوق انتشار این مقاله، متعلق به نویسنده می‌باشد.

مقدمه

«صدمه به دیگری» به‌ویژه قتل نفس از زنده‌ترین جرائمی است که از گذشته‌های دور با شدیدترین واکنش‌ها مواجه بوده است (صادقی، ۱۳۹۳: ۳۷). هرگاه صدمات وارده به مرگ قربانی بینجامد به‌ویژه آنجا که مرتکب چنین نتیجه‌ای را به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم قصد کرده باشد، بر شناخت و زشتی عمل افزوده می‌شود و برچسب «قاتل» بر پیشانی مجرم نقش می‌بندد. قتل، انسان را از عزیزترین دارایی وی یعنی حیات محروم می‌سازد و تنها جرمی است که صدمه ناشی از آن غیرقابل جبران است (میرمحمدصادقی، ۱۳۹۲: ۱۹).

بنابراین اگر کسی حیات را از دیگری سلب کند و بدین‌وسیله زمینه محرومیت دیگری را از حقوقش فراهم سازد، به‌یقین عملی بسیار زشت و شنیع انجام داده و مستحق عقوبت است. میان کسی که مال دیگری را می‌برد و کسی که زندگی دیگری را می‌ستاند، تفاوت بسیاری وجود دارد؛ اولی فقط مال را برده است و دومی به‌واقع همه چیز مقتول را از او ستانده است؛ بر این اساس جرم قتل، هم عقلاً و هم شرعاً قبیح و مستوجب مجازات است (حاجی ده‌آبادی، ۱۳۹۷: ۲۱). قتل‌های عمد علاوه بر صدمات جدی به قربانیان مستقیم، نزدیکان، دوستان، گسترش شایعه یا پخش آن از طریق وسایل ارتباط جمعی، امنیت و سلامت روانی جامعه را به خطر می‌اندازد و نظم اجتماعی را تضعیف می‌کند و موجب هراس جامعه می‌شود (بدری و همکاران، ۱۳۹۹: ۴۶).

موضوع پژوهش حاضر، درباره مختصات قتل‌های عمدی در پرتو سیمای مشهد در سال‌های ۱۳۹۴ - ۱۳۹۰ است. همکاری مسئولان دادگستری محل با نگارندگان برای اخذ آمارهای این مدت (پنج سال)، موجب شد تا پژوهشگران نشان دهند که بیشترین میزان جرائم در طی سال‌های مذکور در شهر مشهد، از کدام نوع است. این آمارها براساس آمار ورودی پرونده‌های دادگستری شهر مشهد مابین سال‌های ۱۳۹۴ - ۱۳۹۰ است و شامل ارقام سیاه بزهکاری نیست. با توجه به محرمانه‌بودن آمارهای ارائه‌شده از مرجع مذکور، نگارندگان متعهد و ملتزم شدند که از این آمار صرفاً در مقاله

با مدنظر قرار دادن محرمانگی استفاده نمایند؛ لذا آمار و فراوانی و جداول جرائم شهر مشهد که بیشترین میزان طی سال‌های ۱۳۹۴ - ۱۳۹۰ جرائم ارتكابی را در بین سایر جرائم عمومی دارد در قالب جدول و نمودار ارائه می‌شود. با این اوصاف، نگارندگان در این پژوهش به دنبال پاسخ‌گویی به این پرسش‌ها هستند که بیشترین نوع قتل در بازه زمانی ۱۳۹۴ - ۱۳۹۰ در شهر مشهد چه نوع قتل‌هایی و در چه بازه سنی بوده‌اند؟ مدت زمان دستگیری قاتل و نحوه اثبات قتل‌ها در بازه زمانی ۱۳۹۴ - ۱۳۹۰ در شهر مشهد به چه صورتی بوده است؟ همچنین تابعیت قاتل و محل زندگی قاتل و مقتول، در وقوع قتل‌های عمدی در بازه زمانی ۱۳۹۴ - ۱۳۹۰ در شهر مشهد ارتباطی داشته است؟

۱- پیشینه و مبانی نظری

دارایی و خداینده‌لو (۱۴۰۰)، در مقاله‌ای با عنوان «نقش انگیزه در قتل‌های عمد (مطالعه موردی: استان قم)» به این نتیجه رسیده‌اند که انگیزه‌های مختلفی نظیر بیماری روانی، خیانت و تنفر از زندگی، انحرافات اخلاقی و جنسی، سرقت، انتقام و... در ارتکاب قتل‌های عمدی نقش ایفا می‌کنند که این انگیزه در خصوص قربانیان مرد در استان قم بیشتر متأثر از انگیزه نزاع و درگیری (جرائم خیابانی) و در خصوص قربانیان زن بیشتر متأثر از انگیزه‌های جنسی، خیانت و انحرافات اخلاقی (جرائم آپارتمانی) است. همچنین استنباط‌های آماری ناشی از تحلیل رگرسیون نشان داده که انگیزه‌های قتل توانسته است حدود ۴۵ درصد از افزایش قتل در جامعه را تبیین کند.

فتحی (۱۴۰۰)، در پایان‌نامه‌ای با عنوان «عوامل مؤثر بر آستانه بزهکاری در مجرمین قتل عمد در شهرستان ملکشاهی» به این نتیجه رسیده است که وجود متغیرهای مربوط به توصیف ذهنی و وضعیت پیش‌جنایی در مرتکبین کاملاً معنی‌دار بوده و حاکی از مؤثر بودن تمامی متغیرهای وضعیت پیش‌جنایی در وقوع قتل‌های مورد بررسی است؛ به‌عبارت‌دیگر، متغیرهای مربوط به توصیف وضعیت پیش‌جنایی در قتل عمدی ازجمله وجود سابقه تحریک به قتل توسط اطرافیان و سران فامیل، تهدید به قتل از طرف

چراغی (۱۳۹۴)، در پایان‌نامه خود به بررسی «فرایند بی‌جوئی قتل‌های سریالی و ارائه الگوی مناسب» برای این قتل‌ها پرداخته است؛ که برابر نتایج به‌دست‌آمده مؤلفه‌های فرایند پشتیبانی مانند مشارکت سایر اداره‌های پلیس آگاهی، مشارکت سایر رده‌ها و پلیس‌های تخصصی، تعامل تنگاتنگ با بازپرس ویژه قتل، تعامل با پزشکی قانونی، تعامل با اداره زندان‌ها، اخذ نظرات علمی استادان دانشگاه‌ها، استفاده از ظرفیت سایر مراکز اطلاعاتی و امنیتی، استفاده از اطلاعات موجود در اماکن عمومی و خصوصی، استعمال از مراکز مختلف، پشتیبانی تجهیزاتی، پشتیبانی تسلیحاتی و استفاده از پلیس آشکار برای تأمین تیم، در جرم‌یابی قتل‌های سریالی مؤثر هستند.

جاهد و همکاران (۱۳۹۰)، در مقاله‌ای با عنوان «بررسی عوامل دخیل در وقوع قتل عمد (مطالعه موردی استان اردبیل بین سال‌های ۱۳۸۹ - ۱۳۸۵)» به این نتیجه رسیده‌اند که بیشترین عوامل دخیل در وقوع قتل عمد در گستره جغرافیایی و بازه زمانی تحقیق، بروز آسیب‌های اجتماعی از جمله نزاع و درگیری، اختلافات، مسائل اخلاقی، سرقت و انتقام موجب وقوع قتل عمد می‌شود. به عبارت دیگر وقوع پدیده‌های اجتماعی با میزان وقوع قتل عمد دارای رابطه معناداری است. با توجه به اینکه نزاع و درگیری فردی بیشتر از سایر نزاع‌ها (خانوادگی - قومی قبیله‌ای) باعث وقوع قتل عمد می‌گردد، اختلاف ملکی در مقایسه با سایر اختلافات (خانوادگی - مالی) سبب روی داد قتل عمد می‌شود، هیچ تفاوتی بین تأثیر سرقت به عنف با سایر سرقت‌ها در وقوع قتل عمد مشاهده نشد، انتقام به خاطر مسائل ناموسی بیشتر از سایر موارد انتقام موجب وقوع قتل می‌شود و هیچ تفاوتی بین رویداد انحرافات اخلاقی افراد آشنا و غیر آشنا در وقوع قتل عمد دیده نمی‌شود؛ بنابراین، توصیه می‌شود که مسئولین به وظایف خود در قبال افراد مستعد عمل کرده و با رفع زمینه‌های بروز آسیب‌های اجتماعی، عوامل ارتکاب قتل عمد را محو و نابود سازند.

قنبری (۱۳۸۵)، در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان «عوامل مؤثر بر موفقیت کارآگاهان کشف قتل» نتیجه

مقتول، سابقه بزه‌دیدگی قتل در خانواده مقتول یا قاتل، وجود سابقه قتل بین دو خانواده و مواردی دیگر کاملاً معنادار بوده، و فرضیات پژوهش را به اثبات رسانده است.

بدری و همکاران (۱۳۹۹)، در مقاله‌ای با عنوان «سیمای جنایی قتل‌های عمدی در شهرستان ساوجبلاغ» به این نتیجه رسیده‌اند که مسائل ناموسی، ارتکاب سرقت، عصبانیت دفعی، مسائل مالی، اقدامات تحریک‌کننده، خصومت شخصی و درگیری‌های لفظی به ترتیب بیشترین نقش را در وقوع قتل‌های شهرستان ساوجبلاغ را دارند. همچنین شیوع ارتکاب قتل در بین مردان مجرد با سطح تحصیلات پایین و در محدوده سنی ۲۰ تا ۳۰ سال، استفاده از طناب به عنوان شایع‌ترین آلت قتاله و کاهش ارتکاب قتل با افزایش تعداد فرزندان در قاتلین و مقتولین؛ اشاره نمود و در نهایت، شایع‌ترین نوع قتل عمد، قتل‌های بدون برنامه‌ریزی می‌باشند.

بیابانی و چولکی (۱۳۹۸)، در تحقیقی با عنوان «نقش پلیس در پیشگیری از پیامدهای ناشی از قتل در استان ایلام»، شناخت دقیق از فرهنگ و آداب و سنن مردمان حوزه استحفاظی، نشانگاه و منابع و مخبرین در بین مردم استان، داشتن شناسنامه اطلاعاتی از طایفه، قباایل، معتمدین و افراد بانفوذ محلی، مدیریت زمان و استفاده از دانش اطلاعاتی و انتظامی برای شناسایی افراد مجرم و محرک را از عوامل پیشگیری از پیامدهای قتل دانسته‌اند.

حسینی رازلیقی و حسین‌پور (۱۳۹۴)، در تحقیقی به «بررسی جرم‌شناسانه قتل‌های زنجیره‌ای شهرستان کرج» پرداختند و بیان کردند بی‌توجهی به علم بزه‌دیده‌شناسی و جنبه‌های حمایتی آن خود زمینه‌ساز چنین جنایاتی می‌شود. افرادی که به خاطر مشکلات شخصی قصد تن‌فروشی را دارند خود بستر را برای مجرمینی که مستعد چنین جرائمی هستند، مهیا کرده‌اند. علاوه بر موارد گفته‌شده، عوامل دیگری نیز در وقوع ارتکاب قتل‌های زنجیره‌ای دخیل هستند که از مهم‌ترین آنان می‌توان به غریزه جنسی و فقر اشاره کرد.

انسان‌ها ذاتاً منحرف نیستند بلکه در اثر فشارهای مختلف در جامعه به‌سوی جرم کشیده می‌شوند؛ دو رکن بنیادی این نظریه، اهداف^۸ و وسایل^۹ هستند. در هر جامعه، اهداف مشروعی به‌عنوان نماد موفقیت مطرح و عرضه می‌شوند و هم‌زمان فرض بر این است که وسایل قانونی دستیابی به این اهداف نیز در دسترس همه قرار می‌گیرد؛ حال اگر ساختار جامعه به‌گونه‌ای باشد که بین اهداف مشروع و وسایل قانونی شکاف وجود داشته باشد، افراد واکنش‌های مختلفی از خود بروز می‌دهند که یکی از آن‌ها نوآوری مجرمانه با توسل به رفتارهای غیرقانونی است (دارابی، ۱۳۹۸: ۵۶).

در این وضعیت، فشار اجتماعی شدیدی بر مردم خصوصاً طبقه ضعیف وارد می‌شود؛ چون از یک‌سو، فرهنگی اجتماعی تأکید زیادی بر دستیابی به اهداف اجتماعی داشته و از طرف دیگر، ساختار اجتماعی دسترسی گروه زیادی از افراد به اهداف نهادینه‌شده را به‌شدت محدود نموده است. مرتون این نوع تضاد میان فرهنگ و ساختار اجتماعی را بی‌هنجاری می‌خواند (پاک‌نهاد، ۱۳۹۹: ۸۱).

۲-۲- نظریه خرده‌فرهنگ خشونت

یکی از نظریه‌های خرده‌فرهنگی که بر تبیین محتوای یادگیری استوار است، نظریه «خرده‌فرهنگ خشونت»^{۱۰} است که در کتابی با همین عنوان در سال ۱۹۸۱ مطرح شد (رایجیان اصلی، ۱۴۰۱: ۳۴۶)، این نظریه بر پایه پژوهش ماروینگ ولفگانگ^{۱۱} درباره قتل در فیلادلفیا استوار است که به‌موجب آن بسیاری از قتل‌های ارتكابی در طبقه فرودست، از رویدادهای جزئی ناشی می‌شوند که به‌دلیل انتظارهای دوسویه درباره چگونگی رفتار کردن افراد اهمیت می‌یابند ولفگانگ و فرانکو فراکوئی^{۱۲}، یافته‌های پژوهش‌های خود را در چهارچوب نظریه‌ای عمومی برای تبیین قتل ناشی از خشم هیجانی به خشونت مجرمانه گستراندند. به باور آنان، همان‌گونه که علت اصلی این قتل‌ها به ارزش‌ها، هنجارها و

می‌گیرد که تجهیزات فنی جهت جمع‌آوری ادله موجود در صحنه قتل بر موفقیت کارآگاهان کشف قتل تأثیر دارد.

ریدل و رینهارت^۱ (۱۹۹۶)، در تحقیق خود با عنوان «حل قتل و داده‌های گم‌شده» حل پرونده‌های قتل را از دیدگاه قربانیان و ویژگی رویدادها و اطلاعات گم‌شده بررسی می‌کنند. اطلاعات لازم برای تحقیق از آرشیو قتل‌های مربوط به پلیس ایلینوی^۲ آمریکا که مربوط به ۳۰۶۶ پرونده قتل که در سال‌های ۱۹۸۷ تا ۱۹۹۱ روی داده بودند، به دست آمده بود. نتایج مطالعه حاکی از آن بود که پرونده‌های قتلی که همراه با دیگر جرائم و جنایات بودند به میزان بسیار کمتری نسبت به دیگر قتل‌ها کشف گردیده‌اند.

۲- مبانی نظری شناسایی مختصات قتل‌های عمدی در جامعه

شناسایی مختصات قتل‌های عمدی در جوامع مختلف، همواره هدف اندیشمندان علوم اجتماعی و علوم جنایی بوده است و آنها را به اندیشه و کنکاش در این خصوص واداشته است؛ از آنجا که این مسأله، اهمیت ویژه‌ای در تبیین شفاف موضوع پژوهش حاضر دارد، برخی از نظریه‌های درخور توجه در این زمینه، به شرح ذیل مورد مطالعه قرار می‌گیرد.

۲-۱- نظریه فشار

ازجمله نظریه‌هایی که در زمینه قتل‌های عمدی مرتبط است، نظریه فشار^۳ است. رابرت مرتون^۴، جامعه‌شناس آمریکایی با الهام از نظریه آنومی^۵ بی‌هنجاری و احساس خلأ هنجاری^۶ دورکیم^۷ این نظریه را مطرح کرد. مرتون معتقد است که

^۱- Riedel & Rinehart

^۲- Illinois

^۳- Strain Theory.

^۴- Robert Merton.

رابرت مرتون، یکی از جامعه‌شناسان برجسته آمریکا در قرن بیستم، بدون شک خود را جرم‌شناس نمی‌دانست؛ اما آثار او تأثیر عمیقی بر نظریه جرم‌شناختی بر جا گذاشته است. به‌ویژه مقاله «بی‌هنجاری و ساختار اجتماعی» که آن را در سال ۱۹۳۸ منتشر کرد، به یکی از منابع دانشجویان جرم‌شناسی تبدیل شده است و به‌احتمال زیاد در مقالات حوزه جامعه‌شناسی بیش از هر مقاله دیگری به آن ارجاع داده می‌شود (هیوارد و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۵۹).

^۵- Anomie.

^۶- Normless.

^۷- Durkheim

^۸- Goals.

^۹- Means.

^{۱۰}- Subculture of Violence.

^{۱۱}- Marvin Wolfgang

^{۱۲}- Wolfgang & Ferracuti.

هیرشی و گاتفردسون^۴ مدعی‌اند که جرم موجد ارضای خاطر سریع و آسان فرد مجرم می‌شود و کسی مرتکب جرم می‌شود که به دنبال ارضای خاطر سریع و آسان بوده و اهداف کوتاه‌مدتی در زندگی داشته باشد. این‌گونه افراد برخلاف هم‌نویان، خودکنترلی ضعیفی دارند و نه تنها احتمال ارتکاب جرم در آن‌ها بیشتر است، بلکه به ارتکاب فعالیت‌های جنایی مانند سیگار و مصرف الکل هم تمایل دارند. منشأ خودکنترلی ضعیف را باید در خانواده و دوران کودکی و جامعه‌پذیری ناکارآمد یافت، خواه پیوند اجتماعی ضعیف یا قوی باشد (صدیق سروستانی، ۱۳۹۰: ۵۳).

افراد با خودکنترلی پایین بی‌ثبات، بی‌عاطفه، بی‌فکر، بی‌پروا، کوتاه‌بین و بی‌سخن‌اند. آن‌ها معتقد بودند این‌گونه خصوصیات را می‌توان تا قبل از سن مسئولیت‌گیری شناسایی کرد. برای مبارزه با این خودکنترلی پایین آن‌ها معتقد بودند؛ زیر نظر گرفتن رفتار کودک و جلوگیری از انحرافات و کج‌روی‌ها منجر به خودکنترلی بالا می‌شود. درواقع، کنترل‌هایی که از بیرون بر فرد اعمال می‌شود، درنهایت منجر به جامعه‌پذیری او می‌شود. با توجه به این نظریه، خودکنترلی پس از هفت‌سالگی در فرد، به‌طور نسبی ثابت باقی می‌ماند. چنانچه افرادی با خودکنترلی مشابه، دارای نرخ جرم یکسان نباشند، این ناهماهنگی را باید در فرصت‌های موجود برای بزهکار و یا در خصوصیات درونی فرد جست‌وجو کرد (بابایی، ۱۳۹۸: ۱۱۵ و ۱۱۶).

جامعه‌شناسان و جرم‌شناسان از منظر اجتماعی به پدیده قتل می‌نگرند و معتقدند قتل پدیده‌ای اجتماعی است و لازم است تبیین اجتماعی از آن صورت گیرد یکی از نظریه‌ها محدودیت بیرونی است. بر اساس این نظریه، اگر افرادی که به شدت دچار ناکامی شده‌اند محدودیت بیرونی ضعیفی را تجربه کرده باشند، کنش پرخاشگرانه درون‌گرا یعنی خودکشی و اگر محدودیت بیرونی قوی را تجربه کرده باشند، کنش پرخاشگرانه بیرون‌گرا یعنی آدم‌کشی را انتخاب می‌کنند. کسانی که از چنین کنترل‌های شدیدی رنج کشیده باشند

انتظارهای رفتاری بازمی‌گردد (برنارد و همکاران، ۱۳۹۸: ۲۵۸)، این حوادث ممکن است مربوط به یک هل دادن یا سخن‌اندکی موهن باشد، گاهی نیز به این نکته برمی‌گردد که از یک مرد در جامعه انتظار می‌رود از شرف مادری خود دفاع کند؛ افراد تمایل زیادی برای ارزشمند دانستن شرف و ناموس دارند، به‌زعم آن‌ها، خشونت مجرمانه^۱ برای بسیاری از قتل‌های هیجانی یا برنامه‌ریزی‌نشده عمومیت دارد (یعقوبی چوبری، ۱۳۹۷: ۱۵۲).

نظریه خرده‌فرهنگ خشونت از منظر فرهنگی به خشونت^۲ می‌نگرد، براساس این نظریه، در خرده‌فرهنگ خشونت، ضرب و شتم افراد و توسل به پرخاشگری به لحاظ اجتماعی مورد تأیید و پذیرفته است؛ و پیامد برخی محرک‌ها محسوب می‌شود و خشونت جزء آشنا و مرگبار تلاش برای زندگی است. این رویکرد خرده‌فرهنگ خشونت را مسبب اصلی نرخ بالای آدم‌کشی در همسایگی‌های فقیرنشین می‌داند. افراد در این همسایگی‌ها و خرده‌فرهنگ‌ها با الگوی خشونت که توسط والدین همسالان و همسایگان فقیر ارائه می‌شود پیوند دارند و در دامنه وسیعی رفتارهای خشونت‌آمیز شرکت می‌کنند و از آن هویت می‌گیرند؛ از این‌رو، خشونت شیوه زندگی و حل مسائل برای این‌گونه افراد است و نه تنها عادی بلکه لازم تلقی می‌شود و در این باره، شخص از پرخاشگری خود احساس گناه نمی‌کند (صدیق سروستانی، ۱۳۹۰: ۱۰۵).

۲-۳- نظریه ضعف خودکنترلی^۳

^۱- برخی پرخاشگری را به‌عنوان شرط مادی فعلیت یافتن جرم محسوب می‌کند که به آن بزهکار در برابر مشکلات اجرایی عمل مجرمانه نه‌تنها عقب‌نشینی نمی‌کند، بلکه موجب با آن مقابله می‌کند (بابایی، ۱۳۹۸: ۹۷).

^۲- در جرم‌شناسی وقتی سخن از خشونت به میان می‌آید، منظور خشونت فیزیولوژیکی است. شدت این خشونت در عمل برحسب افراد، متفاوت است بعضی از افراد مانند ولگردان و متکدیان به‌ندرت رفتار خشونت‌آمیز از خود نشان می‌دهند بعضی دیگر، دارای روحیه تهاجم و رفتار خشونت‌آمیز متوسط‌اند مانند مجرمین پرخاشگری که خشونت آنان برای فائق آمدن بر یک مقاومت سبک‌تر است اما بعضی دیگر از افراد شدیداً مهاجم و خشن و پرخاشگرند، نظیر بزهکارانی که در هر موقعیتی مرتکب جرم می‌شوند از نظر بالینی، حالت خشونت و تهاجم قبل از ارتکاب عمل مجرمانه شدید عارض می‌شود (نجفی ابرندآبادی و هاشم بیگی: ۱۳۹۰، ۴۵ و ۴۶).

^۳- Low-self control

^۴- Gottfredson & Hirschi.

قاتل و مقتول برحسب سن، میانگین سن قاتل ۲۹/۸۸ و میانگین سن مقتول ۳۶/۷۲ سال به دست آمده است.

در ادامه، نتایج بررسی نشان می‌دهد که بیشتر قاتلین (۸۴/۵ درصد) و مقتولین (۹۰/۹ درصد) با تابعیت ایرانی هستند و مابقی غیرایرانی با تابعیت افغانی یا پاکستانی می‌باشند. در سنجش صورت گرفته، فراوانی مختصات قتل به تفکیک سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ صورت گرفته است. ضمناً در اینجا، ذکر این نکته ضروری است که گاه ملیت می‌تواند بخش کوچکی از بزهکاری را توجیه کند و این به مورد بسیار ویژه‌ای مهاجرهایی مربوط می‌شود که از کشوری درگیر جنگ می‌آیند؛ در واقع، درس خشونت‌آمیزی که حکومت به شهروندان خود می‌دهد، سبب می‌شود که آن‌ها از مهار خارج و خشن‌تر شوند و این ویژگی را به کشور میزبان صادر کنند؛ این پدیده در جرم‌شناسی به نام «خشونت‌پروری»^۱ شناخته شده است؛ برعکس هنگامی که مهاجران از کشوری که درگیر جنگ نیست می‌آیند، ملیت به‌تنهایی کارکردی در توجیه پدیده جرم ندارد (کوهن^۲، ۱۳۹۷: ۵۲). (جدول شماره ۱).

جدول شماره ۱: یافته‌های جمعیت‌شناختی

متغیر	مقتول		قاتل	
	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی
جنسیت	زن	۳۴	۳۰/۹	۵/۵
	مرد	۷۶	۶۹/۱	۹۰/۹
	مجهول	-	-	۳/۶
سن	۱۱-۱۰	۱۱۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰
	۲۵-۱۵ سال	۳۰	۲۷/۳	۳۱/۸
	۳۵-۲۶ سال	۲۸	۲۵/۵	۳۶/۴
	۴۵-۳۶ سال	۲۶	۲۳/۶	۱۰/۹
	۴۶ به بالا	۲۵	۲۲/۷	۱۳/۶
	مجهول	۱	۰/۹	۷/۳
تابعیت	مجموع	۱۱۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰
	ایرانی	۱۰۰	۹۰/۹	۸۴/۵
	غیرایرانی	۱۰	۹/۱	۱۱/۸
	مجهول	-	-	۳/۶
مجموع	۱۱۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	

بیشتر به دیگرکشی تمایل پیدا می‌کنند تا خودکشی؛ زیرا می‌توانند دیگران را به‌طور مشروع بابت ناکامی خود سرزنش کنند (یعقوبی چوبری، ۱۳۹۷: ۱۵۳). در مجموع، خشونت یا حالت درون‌فکنی دارد یا جنبه برون‌فکنی، در شکل درون‌فکنی به‌صورت استرس، افسردگی، خودکشی و در حالت برون‌فکنی در قالب ضرب‌وجرح و قتل بروز می‌کند.

۳- تحلیل خصوصیات قتل‌های عمدی در مشهد

برای تحلیل مختصات قتل‌های عمدی در جامعه خاصی مثل مشهد، این پژوهش، از طریق بررسی همبستگی از نوع کمی که واحد تحلیل در آن، پرونده‌های قتل است و از داده‌های ثانویه برای تحلیل روابط بین متغیرها استفاده کرده است، به کنکاش در خصوص موضوع پرداخته است. بر این اساس، تعداد ۲۳۲ قتل عمدی در سال‌های ۱۳۹۰ لغایت ۱۳۹۴ در استان خراسان رضوی رخ داده است و از تعداد مزبور، ۱۶۲ پرونده مربوط به شهر مشهد است که محققین به بررسی ۱۱۰ فقره پرونده پرداخته‌اند. نگارندگان بیش از یک سال برای تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از بررسی پرونده‌های قتل زمان گذاشته‌اند. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار spss مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

۳-۱- تحلیل خصوصیات جمعیت قاتلان و مقتولین

بر اساس سنجش صورت گرفته، بیشترین فراوانی در گروه مقتول برحسب جنسیت را مردان به میزان ۶۹/۱ درصد و در گروه قاتل به میزان ۹۰/۹ تشکیل می‌دهند. در گروه قاتلین به میزان ۳/۶ درصد جنسیت مشخص نیست.

همچنین، در گروه مقتول و قاتل به‌ترتیب برحسب سن، در گروه سنی ۱۵ تا ۲۵ سال، ۲۷/۳ درصد (مقتول) و ۳۱/۸ درصد (قاتل)، در گروه سنی ۲۶ تا ۳۵ سال، ۲۵/۵ درصد (مقتول) و ۳۶/۴ درصد (قاتل)، در گروه سنی ۳۶ تا ۴۵ سال، ۲۳/۶ درصد (مقتول) و ۱۰/۹ درصد (قاتل) و در گروه سنی ۴۶ به بالا برابر با ۲۲/۷ درصد (مقتول) و ۱۳/۶ درصد (قاتل) است. در گروه مقتول، تنها سن یک نفر و در گروه قاتل، سن ۸ نفر مشخص نیست. با توجه به تعداد فراوانی

^۱ - Brutalization

^۲ - Cohen

بازه سنی ۳۶ تا ۴۵ سال رخ داده است. در رتبه بعدی، «قتل با نزاع فیزیکی» رخ داده است که در بازه سنی ۲۶ تا ۳۵ سال ۳ مورد و در بازه سنی ۱۵ تا ۲۵ سال ۲ مورد و ۱ مورد مجهول و یک مورد نیز در بازه سنی ۳۶ تا ۴۵ سال است. ۵ مورد قتل نیز به دلیل «نزاع دسته‌جمعی» رخ داده است که در بازه سنی ۱۵ تا ۲۵ سال ۴ مورد و یک مورد در بازه سنی ۴۶ سال به بالا است. ۵ مورد از مختصات قتل مشخص نیست که با عنوان «مجهول» مشخص شده است. یک مورد خفگی نیز در بازه سنی ۲۶ تا ۳۵ سال و یک مورد شبه‌عمد در بازه سنی ۴۶ سال به بالا رخ داده است.

این نتایج نشان می‌دهد که بیشتر قتل‌های صورت گرفته در اثر هیجان و عصبانیت است. البته در برهه سنی ۲۵ تا ۲۶ سال؛ لذا می‌بایست این مسأله بررسی گردد که چرا جوانان در این سن در شهر مشهد اینقدر عصبی و هیجانی عمل می‌کنند و راهکارهای پیشگیری مورد بررسی قرار گیرد.

۴- بررسی عملکرد دستگاه قضایی در برخورد با قتل‌های عمدی مشهد

با توجه به اهمیت جرم قتل و احساس هراسی که این جرم در جامعه ایجاد می‌کند و از آنجا که نحوه برخورد دستگاه قضایی با این جرم، ارتباط مستقیمی با ترمیم احساس امنیت در شهروندان دارد، در ادامه به نحوه برخورد با این جرایم در دستگاه قضایی پرداخته شده است.

۴-۱- مدت زمان کشف جرم و دستگیری قاتل

بدیهی است که پس از ارتکاب جرمی با اهمیت و شدت قتل عمد، افکار عمومی قبل از هرچیز به دنبال نحوه واکنش سیستم قضایی است تا هم کارآمدی آن را بسنجد و هم میزان امنیت خود در جامعه را و البته افکار با حالت خطرناک، مؤلفه دیگری را نیز خواهند سنجید و آن میزان ریسک جرم و احتمال دستگیری است؛ بنابراین، موضوع کشف و دستگیری سریع قاتلین بسیار حائز اهمیت است.

نتایج بررسی میدانی صورت گرفته در شهر مشهد در سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۹۴، حاکی از آن است که از مجموع پرونده‌های مورد بررسی، ۸۲ مورد در کمتر از یک ماه قاتل

علاوه بر این، نتایج بررسی صورت گرفته، نشان می‌دهد که ۵۱ مورد از قتل‌های صورت گرفته توسط افرادی بوده است که در یک محله زندگی می‌کرده‌اند و ۴۹ مورد نیز از محله‌های متفاوت بوده‌اند که در یک محله درگیر شده‌اند و قتل به وقوع پیوسته است. ۱۰ مورد از پرونده‌های مورد بررسی به دلیل مشخص نبودن قاتل، فراری بودن قاتل و یا مجهول‌الیه بودن مقتول مشخص نبوده است.

۳-۲- شناسایی انواع قتل‌های عمدی صورت گرفته در مشهد

بررسی صورت گرفته در پرونده‌های قتل در مشهد، طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ نشان می‌دهد. که قتل آبی ناشی از عصبانیت/ هیجان با ۵۴ مورد (۴۹/۰۹ درصد) در رتبه اول، قتل با سبق تصمیم (کینه و عداوت قبلی) با فراوانی ۳۷ مورد (۳۳/۶۴ درصد) در رتبه دوم، قتل با نزاع فیزیکی با فراوانی ۷ مورد (۶/۳۶ درصد) در رتبه سوم و نزاع دسته‌جمعی با فراوانی ۵ مورد (۴/۵۵ درصد) در رتبه چهارم در طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ به وقوع پیوسته است. بنابراین، بیشترین میزان مختصات قتل مربوط به قتل آبی توسط مردان به میزان ۵۰ مورد است. در رتبه بعدی قتل با سبق تصمیم انجام شده که مردان با فراوانی ۳۴ مورد بیشترین مرتکبان آن می‌باشند. نزاع فیزیکی و نزاع دسته‌جمعی نیز جمعاً ۱۲ مورد است که همه موارد آن نیز توسط مردان انجام شده است. در مجموع، می‌توان گفت بیشترین مختصات قتل انجام‌شده در سال‌های ۹۰ تا ۹۴ توسط مردان انجام شده است.

به عبارت کاملتر، بیشترین میزان مختصات قتل انجام‌شده به سبب قتل آبی (ناشی از هیجان یا عصبانیت) رخ داده است که ۲۲ مورد آن در بازه سنی ۲۶ تا ۳۵ سال، ۱۶ مورد در بازه سنی ۱۵ تا ۲۵ سال، ۷ مورد در بازه سنی ۳۶ تا ۴۵ و مورد در بازه سنی ۴۶ سال به بالا رخ داده است و ۲ مورد نیز سن قاتل به دلیل متواری بودن یا مشخص نشدن قاتل مجهول است.

در رتبه دوم «قتل با سبق تصمیم» رخ داده است که ۱۴ مورد آن در بازه سنی ۲۶ تا ۳۵، ۱۳ مورد در بازه سنی ۱۵ تا ۲۵ سال، ۶ مورد در بازه سنی ۴۶ سال به بالا و ۴ مورد در

قانونی به اثبات قتل منجر شده است. دومین گزینه نحوه اثبات قتل توسط علم قاضی و نظر پزشکی قانونی، شهادت شهود و تحقیقات محلی بود که در ۹ مورد (۸/۱۹) از ۱۱۰ فقره پرونده به اثبات قتل منجر شده است.

آنچه در اینجا اهمیت دارد، نحوه أخذ اعتراف است که به دلیل عدم ارتباط موضوعی و تطویل کلام، جای بحث آن در این مقال نیست؛ صرفاً به این موضوع تاکید می‌گردد که اگر اعتراف در نتیجه شکنجه و اجبار باشد، ارزشی نخواهد داشت و بدیهی است که فرض بر صحت نحوه اعتراف گیری و اعتبار آن است. به نظر می‌رسد که بیشتر قاتلین، نمی‌توانند در مقابل عذاب وجدان ناشی از کرده خویش، مقاومت کنند و زود به اعتراف روی می‌آورند تا از فشارهای درونی خود بکاهند.

۴-۴- میزان مجازات‌های اعمال شده در برخورد با قتل‌های صورت گرفته

بزرگان اندیشه‌های جرم‌شناسی مثل بکاریا همواره به اهمیت قطعیت و حتمیت مجازات و نقش آن در ارعاب جمعی توجه ویژه‌ای داشته‌اند؛ لذا مقتضی است که میزان مجازات‌های اعمال شده در مقابل قتل‌های صورت گرفته مورد بررسی قرار گیرد.

براساس نتایج به دست آمده از بررسی میدانی صورت گرفته، در رتبه‌بندی مجازات اعمال شده در سال‌های ۹۰ تا ۹۴، بیشترین موارد به ترتیب مربوط به پرداخت دیه (از بیت‌المال/از قاتل) با فراوانی ۴۲ مورد (۳۸/۱۸)، بخشش و رضایت (بدون دریافت دیه) برابر با ۳۳ مورد (۳۰ درصد)، قصاص با فراوانی ۲۷ مورد (۲۴/۵۵)، قتل شبه عمد و تبرئه قاتل با فراوانی ۷ مورد (۶/۳۷) درصد و کمترین مورد مربوط به گزینه فوت قاتل با یک مورد (۰/۹۱) است.

بدین ترتیب با توجه به تعداد کم تبرئه شدگان می‌توان گفت که حتمیت و قطعیت مجازات‌ها در حد مطلوبی رعایت می‌شود و می‌توان از این نظر، جنبه ارعابی مجازات را قابل توجه دانست.

دستگیر شده است. همچنین ۱۴ مورد از پرونده‌ها کمتر از شش ماه، ۳ مورد کمتر از یک سال و ۳ مورد نیز بیشتر از یک سال برای دستگیری قاتل زمان برده است. همچنین ۸ مورد از پرونده‌های مورد بررسی به دلیل مشخص نبودن قاتل یا فراری بودن قاتل، قاتل یا قاتلین دستگیر نشده‌اند. در مجموع، می‌توان گفت که بیشترین فراوانی دستگیری قاتلین از زمان ارتکاب قتل، کمتر از یک ماه به وقوع پیوسته است. مدت زمان دستگیری قاتل، برابر با ۲۹/۹۷ روز است؛ بدین معنی که تقریباً در طول پنج سال، مدت زمان دستگیری قاتل به میزان تقریباً یک ماه است.

۴-۲- مدت زمان رسیدگی به پرونده‌های قتل

آنچه بیش از هر چیزی می‌تواند به ترمیم احساس امنیت شهروندان کمک کند، رسیدگی سریع به پرونده‌های قتل در دستگاه قضایی است تا افکار عمومی، به خوبی درک کند که سیستم قضایی، کارآمد است و به موقع، وارد عمل خواهد شد. این موضوع، می‌تواند جنبه ارعابی مجازات را نیز به خوبی تضمین کند.

سنجش میدانی صورت گرفته در این تحقیق حاکی از آن است که بیشترین رسیدگی پرونده‌ها با فراوانی ۵۶ مورد، در یک یا دو سال اول قتل انجام شده و به سرانجام رسیده و حکم صادر شده است. در رتبه بعدی گزینه ۳ تا ۴ سال با فراوانی ۴۱ مورد پرونده به نتیجه رسیده و حکم صادر شده است؛ و در رتبه آخر، گزینه ۵ سال بیشتر است که یا به دلیل نبود قاتل / قاتلین و متواری بودن قاتل پرونده بیشتر از ۵ سال به طول انجامیده و درنهایت حکم صادر گردیده است. با توجه به میانگین به دست آمده، مدت زمان رسیدگی به پرونده‌ها در پنج سال برابر با ۲/۷۶ سال است؛ بدین معنی که تقریباً ۲/۵ سال مدت زمان رسیدگی به پرونده‌ها بوده است.

۴-۳- نحوه اثبات قتل در دستگاه قضایی

نتایج بررسی صورت گرفته حاکی از آن است که نحوه اثبات قتل در سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ غالباً، به صورت اعتراف قاتل بوده است؛ چرا که میزان ۱۰۱ مورد (۹۱/۸۲٪) از مجموع ۱۱۰ فقره پرونده مورد بررسی با اعتراف قاتل و نظر پزشکی

نتیجه‌گیری

یافته‌های پژوهش مبنی این است که برحسب تابعیت، بیشتر قاتلین (۸۴/۵ درصد) و مقتولین (۹۰/۹ درصد) با تابعیت ایرانی هستند و مابقی غیرایرانی با تابعیت افغانی یا پاکستانی می‌باشند؛ و همچنین بر مبنای فراوانی مختصات قتل نتایج نشان می‌دهد قتل آنی ناشی از عصبانیت/هیجان با ۵۴ مورد (۴۹/۰۹ درصد) در رتبه اول، قتل باسبقت تصمیم (کینه و عداوت قبلی) با فراوانی ۳۷ مورد (۳۳/۶۴ درصد) در رتبه دوم، قتل با نزاع فیزیکی با فراوانی ۷ مورد (۶/۳۶ درصد) در رتبه سوم و نزاع دسته‌جمعی در رتبه چهارم با فراوانی ۵ مورد (۴/۵۵ درصد) در طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ به وقوع پیوسته است.

نتایج پژوهش از حیث رسیدگی به پرونده‌های قتل نشان می‌دهد بیشترین رسیدگی پرونده‌ها در یک یا دو سال اول قتل انجام شده با فراوانی ۵۶ مورد و به سرانجام رسیده و حکم صادر شده است. در رتبه بعدی گزینه ۳ تا ۴ سال با فراوانی ۴۱ مورد پرونده به نتیجه رسیده و حکم صادر شده است؛ و در رتبه آخر، گزینه ۵ سال بیشتر است که یا به دلیل نبود قاتل/قاتلین و متواری‌بودن قاتل پرونده بیشتر از ۵ سال به طول انجامیده و درنهایت، حکم صادر گردیده است.

همچنین برحسب مدت زمان دستگیری قاتل مجموع پرونده‌های مورد بررسی در سال‌های ۱۳۹۴ - ۱۳۹۰، ۸۲ مورد از پرونده‌ها در کمتر از یک ماه قاتل دستگیر شده است. همچنین ۱۴ مورد از پرونده‌ها کمتر از شش ماه، ۳ مورد کمتر از یک سال و ۳ مورد نیز بیشتر از یک سال برای دستگیری قاتل زمان برده است. همچنین ۸ مورد از پرونده‌های مورد بررسی به دلیل مشخص‌نبودن قاتل یا فراری‌بودن قاتل، قاتل یا قاتلین دستگیر نشده‌اند. درمجموع می‌توان گفت که بیشترین فراوانی دستگیری قاتلین از زمان ارتکاب قتل، کمتر از یک ماه به وقوع پیوسته است.

نحوه اثبات قتل نتایج نشان می‌دهد بیشترین گزینه نحوه اثبات قتل به صورت اقرار و اعتراف قاتل در سال‌های ۱۳۹۴ - ۱۳۹۰ مشخص شده است که درمجموع ۱۰۱ مورد (۹۱/۸۲)

درصد) از ۱۱۰ فقره پرونده مورد بررسی با اقرار و اعتراف قاتل و نظر پزشکی قانونی به اثبات قتل منجر شده است. دومین گزینه نحوه اثبات قتل توسط علم قاضی و نظر پزشکی قانونی، شهادت شهود و تحقیقات محلی ۹ مورد (۸/۱۹ درصد) از ۱۱۰ فقره پرونده به اثبات قتل منجر شده است.

نحوه مجازات اعمال نشان می‌دهد در رتبه‌بندی مجازات اعمال شده در سال‌های ۹۰ تا ۹۴، به‌ترتیب مربوط به پرداخت دیه (از بیت‌المال/ از قاتل) با فراوانی ۴۲ مورد (۳۸/۱۸)، بخشش و رضایت (بدون دریافت دیه) برابر با ۳۳ مورد (۳۰ درصد)، قصاص با فراوانی ۲۷ مورد (۲۴/۵۵)، قتل شبه‌عمد و تبرئه قاتل با فراوانی ۷ مورد (۶/۳۷ درصد) و کمترین مورد مربوط به گزینه فوت قاتل با یک مورد (۰/۹۱) است.

درنهایت، بیشترین میزان مختصات قتل انجام‌شده به سبب قتل آتی (ناشی از هیجان یا عصبانیت) رخ داده است که ۲۲ مورد آن در بازه سنی ۲۶ تا ۳۵ سال، ۱۶ مورد در بازه سنی ۱۵ تا ۲۵ سال، ۷ مورد در بازه سنی ۳۶ تا ۴۵ و مورد در بازه سنی ۴۶ سال به بالا رخ داده است و ۲ مورد نیز سن قاتل به دلیل متواری‌بودن یا مشخص‌نشدن قاتل مجهول است.

با توجه به مطالب مذکور می‌توان گفت که نتیجه این پژوهش با نتایج پژوهش‌های دارابی و خدابنده‌لو (۱۴۰۰)، فتحی (۱۴۰۰)، به‌ویژه با نتیجه پژوهش بدری و همکاران (۱۳۹۹) در خصوص سن قاتلان و ویژگی‌های آنان و پژوهش بیابانی و چولکی (۱۳۹۸)، حسینی رازلیقی و حسین‌پور (۱۳۹۴)، چراغی (۱۳۹۴)، جاهد و همکاران (۱۳۹۰) و ریدل و رینه‌هات (۱۹۹۶) همسو است.

ملاحظات اخلاقی: موارد مربوط به اخلاق در پژوهش و نیز امانت‌داری در استناد به متون و ارجاعات مقاله تماماً رعایت گردید.

تعارض منافع: تدوین این مقاله، فاقد هرگونه تعارض منافی بوده است.

- حاجی ده‌آبادی، احمد (۱۳۹۷). جرائم علیه اشخاص (قتل). چاپ دوم، تهران: بنیاد حقوقی میزان.

- حسینی رازلیقی، سید محمد و حسین‌پور، میثم (۱۳۹۴). «بررسی جرم‌شناسانه قتل‌های زنجیره‌ای شهرستان کرج». فصلنامه علمی کارآگاه، ۹ (۳۰): ۲۷-۴۰.

- دارابی، شهرداد (۱۳۹۸). بزهکاری یقه سرخ‌ها. چاپ اول، تهران: بنیاد حقوقی میزان.

- دارابی، شهرداد و خدابنده‌لو، وحید (۱۴۰۰). «نقش انگیزه در قتل‌های عمد (مطالعه موردی: استان قم)». فصلنامه جرم‌شناختی پلیس، ۹ (۵): ۲۹-۵۳.

- رایجیان اصلی، مهرداد (۱۴۰۱). کلیات جرم‌شناسی: محتوا و تحول؛ از دیروز تا امروز. چاپ اول، تهران: انتشارات نگاه معاصر.

- صادقی، محمدهادی (۱۳۹۳). جرائم علیه اشخاص (صدمات جسمانی). چاپ بیستم، تهران: بنیاد حقوقی میزان.

- فتحی، مهدی (۱۴۰۰). عوامل مؤثر بر آستانه بزهکاری در مجرمین قتل عمد در شهرستان ملکشاهی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشگاه تهران، پردیس البرز.

- صدیق سروسزانی، رحمت‌الله (۱۳۹۰). آسیب‌شناسی اجتماعی. چاپ هفتم، تهران: انتشارات سمت.

- قنبری، محمد (۱۳۸۵). عوامل مؤثر بر موفقیت کارآگاهان کشف قتل. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه علوم انتظامی امین.

- کوهن، آندره (۱۳۹۷). آیا همه ما مجرم هستیم؟ (درآمدی کوتاه بر جرم‌شناسی). ترجمه آندیا عبائی، چاپ اول، تهران: انتشارات روزنه.

- میرمحمد صادقی، حسین (۱۳۹۲). جرائم علیه اشخاص. چاپ یازدهم، تهران: بنیاد حقوقی میزان.

سهیم نویسندگان: نگارش مقاله به‌صورت مشترک توسط نویسندگان انجام گرفته است.

تشکر و قدردانی: از تمام کسانی که ما را در تهیه این مقاله یاری رسانده‌اند، سپاسگزاریم.

تأمین اعتبار پژوهش: این پژوهش بدون تأمین اعتبار مالی سامان یافته است.

منابع و مأخذ

الف. منابع فارسی

- بابایی، محمدعلی (۱۳۹۸). جرم‌شناسی بالینی. چاپ سوم، تهران: بنیاد حقوقی میزان.

- بدری، علی؛ عظیم‌زاده، شادی؛ شیری، عباس و مؤذن‌زادگان، حسنعلی (۱۳۹۹). «سیمای جنایی قتل‌های عمدی در شهرستان ساوجبلاغ». نشریه علمی انتظام اجتماعی، ۱۲ (۱): ۴۶-۷۶.

- برنارد، تامس جی؛ اسنیس، جفری بی و جرولد، الکساندر آل (۱۳۹۸). جرم‌شناسی نظری ولد. ترجمه علی شجاعی، چاپ اول، تهران: انتشارات سمت.

- بیابانی، غلامحسین و چولکی، عبدالله (۱۳۹۸). «نقش پلیس در پیشگیری از پیامدهای ناشی از قتل در استان ایلام». فصلنامه علمی کارآگاه، ۱۳ (۴۶): ۳۸-۵۴.

- پاک‌نهاد، امیر (۱۳۹۹). دانشنامه جرم‌شناسی نظری. چاپ اول، تهران: بنیاد حقوقی میزان.

- جاهد، محمدعلی؛ دین‌دار بوسجین، رقیه و ستوده، مجتبی (۱۳۹۰). «بررسی عوامل دخیل در وقوع قتل عمد (مطالعه موردی: استان اردبیل بین سال‌های ۱۳۸۹-۱۳۸۵)». فصلنامه علمی کارآگاه، ۵ (۱۶): ۱۰۹-۱۲۸.

- چراغی، فرهاد (۱۳۹۴). بررسی فرایند پی‌جویی قتل‌های سریالی و ارائه الگوی مناسب (مورد مطالعه: استان البرز). پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته کشف جرائم، تهران: دانشگاه علوم انتظامی امین.

- نجفی ابرندآبادی، علی حسین و هاشم بیگی، حمید (۱۳۹۰).
دانشنامه جرم‌شناسی. چاپ دوم، تهران: انتشارات گنج دانش.

- هیوارد، کیت؛ مارونا، شاد و مونی، جین (۱۳۹۹). پنجاه
متفکر جرم‌شناسی. ترجمه ایوب اسلامیان، صابره صادقی و
احسان احزازی، چاپ سوم، تهران: نشر ثالث.

- یعقوبی چوبری، علی (۱۳۹۷). سنخ‌شناسی و دلایل وقوع
قتل عمد به شیوه نظریه زمینه‌ای. نشریه مسائل اجتماعی
ایران، ۹ (۲۴): ۱۴۷-۱۶۸.

ب. منابع انگلیسی

- Riedel, M., & Rinehart, T. A. (1996). "Murder clearances and missing data". *Journal of Crime and Justice*, 19(2): 83-102.

